

Autor przedstawia również historię utworzenia biblioteki, periodyku *Analecta Cracoviensia*, współpracę PWT z zagranicznymi instytucjami naukowymi. Walkę o uznanie cywilne Papieskiego Wydziału Teologicznego i Papieskiej Akademii Teologicznej w latach 1971-1989. Osobny rozdział poświęca spotkaniu Rady Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II 9 czerwca 1979 roku w rezydencji biskupów krakowskich. Podczas, którego zapowiedział utworzenie uczelni trójwydziałowej, co nastąpiło 8 grudnia 1981 roku na mocy *Listu apostolskiego motu proprio „Beata Hedwigis*.

Jak pisze w posłowniu tej książki autor praca opiera się nie tylko na dokumentach pisemnych danych źródłowych zwłaszcza urzędowych dokumentów i protokołów z posiedzeń Rad Wydziału (zapewnie nie wszystkich), ale także w oparciu o doświadczenia osobiste autora, który niejako zainicjował działalność akademicką (1962–1963) krakowskiego Wydziału Teolo-

gicznego i był jego pracownikiem naukowym w latach 1968–1982, od prowadzącego wykłady zlecone aż do habilitacji włącznie. Razem z księdzem Marianem Jaworskim był sekretarzem Komisji Episkopatu Polski do spraw Nauki Katolickiej oraz zagadnień Wyższego Szkolnictwa Katolickiego w Polsce i sekretarzem naukowym Komisji Episkopatu Polski. Był doskonale zorientowany w zamysłach kard. Karola Wojtyły w kwestii Krakowskiego Wydziału Teologicznego, ponieważ metropolita krakowski pełnił wówczas funkcję przewodniczącego wspomnianych dykasterii Konferencji Episkopatu Polski co przyczyniło się do pogłębionej analizy, podjętej w książce tematyki dziejów Papieskiego Wydziału Teologicznego. Wszystkich, którzy chcieliby się zapoznać dokładnie z tym okresem dziejów Wydziału Teologicznego, działającego w trudnych czasach, walczącego o swoje istnienie zachęcam do lektury tej książki.

Renata Dulian

Juliusz St. Synowiec, OFMConv,
Gatunki literackie w Starym Testamencie,
Kraków 2003

Juliusz St. Synowiec napisał książkę pt. *Gatunki literackie w Starym Testamencie*. Publikacja ta zrodziła się z zapotrzebowania na całościowe ujęcie tego zagadnienia, zwłaszcza, że w Polsce

temat ten nie jest dokładnie opracowany. Autor nie zajmuje się odkrywaniem nowych gatunków literackich w Biblii, ale przedstawia systematykę tych, które zostały już odkryte, zdając sobie

sprawę z trudności w ich nazwaniu, ze względu na różnice w przekładach. Literatura na świecie na ten temat jest bardzo bogata, dzięki badaniom zapoczątkowanym przez protestanckiego biblistę H. Gunkiela (1862-1932), który zajął się wyodrębnieniem gatunków biblijnych w Starym Testamencie. Będąc pod wrażeniem bogactwa utworów literackich Egiptu i Mezopotamii, dostępnym dzięki badaniom archeologicznym i przekładom na języki współczesne doszedł do wniosku, że pisarze biblijni byli pod ich dużym wpływem, jeśli chodzi o treść i gatunki literackie w nich wyrażone. Zauważył również, że znaczna część pism Starego Testamentu ma charakter ludowy i wywodzi się z ustnej tradycji. Celem tej książki jest przybliżenie w sposób przystępny czytelnikowi gatunków biblijnych, książka szczególnie adresowana jest do studentów teologii.

W książce tej zostały wyodrębnione następujące gatunki literackie: *pieśni, wypowiedzi, opowiadania, prawa, pisma historiograficzne.*

Pieśni zostały napisane według zasad poezji hebrajskiej. Największą grupę wśród pieśni stanowią psalmy, które dzielą się na: *hymny, psalmy dziękczynne, psalmy błagalne zwane lamentacjami, psalmy ufności, psalmy mądrościowe, psalmy królewskie, psalmy mieszane.* Rzadziej lub bardzo rzadko spotyka się *pieśni przy pracy, pieśni biesiadne, pieśni miłosne i weselne, pieśni bojowe, pieśni na zwycięstwo, pieśni żałobne, zwane elegiami, pieśni satyryczne, ody, pieśni pokutne.*

Autor wyodrębnia również wypowiedzi w Księgach Starego Przymierza. Dzieli je na: *wypowiedzi powszechne, czyli pozdrowienia i pożegnania, bło-*

gosławieństwa i przekleństwa, życzenia, prośby, pochwały, nagany i wyrzuty, przysięgi oraz powiedzenia z życia rodzinnego i małżeńskiego; mowy, w których zostały wyróżnione mowy pożegnalne, mowy polityczne, mowy mądrościowe, oświadczenia, mowy okolicznościowe, mowy.

Jahwe i mowy anioła Jahwe; *wyroczenie, do których należą upomnienia, zapowiedzi kary, obietnice, mowy oskarżycielskie, wyroczenie kultowe oraz wyroczenie interpretujące wydarzenia historyczne, interpretacje teologiczne wydarzeń historycznych, które odróżnia się od wyroczeni interpretujących wydarzenia historyczne; dialogi w poezji i w prozie, przysłowia, do których zalicza się porównania, przysłowia ludowe, upomnienia, przysłowia liczbowe, makaryzmy, przekleństwa i przysłowia biada, zwane też groźbami; wyznania wiary, do których zalicza się historyczne wyznania wiary; modlitwy, przybierające postać prośb, modlitw pokutnych i modlitw dziękczynnych; wypowiedzi o plemionach izraelskich;*

listy: zwykle i edykty; zachęty, pochodzące od proroków i mędrców oraz umowy, które dzielą się na umowy międzyludzkie i umowy z Bogiem, czyli przymierza.

Wielką rodzinę utworów stanowią opowiadania, w których wyodrębniono takie gatunki jak: *mity, sagi: o miejscach, zjawiskach przyrody, przodkach i bohaterach narodowych; legendy: o prorokach, kapłanach, świętych miejscach i świętych rzeczach; opowiadania historyczne; sprawozdania historyczne; opowiadania wędrującej grupy; opowiadania bibliograficzne: o królach, prorokach i mędrkach; opowiadania autobiograficzne, pochodzące*

od proroków i mędrców; opowiadania ludowe; opowiadania o snach; pamiętniki; wykazy; genealogie; itineraria; zapisy; anegdoty; przypowieści, alegorie; hagady; midrasze; peszer midrasz, midrasze hagadyczne i inne; apokalipsy; bajki; baśnie; nowele i zagadki. Midrasze są to utwory, których celem jest zrozumienie tekstu biblijnego w taki sposób, żeby przemówił on do ludzi współczesnych autorowi, nazwa pochodzi od czasownika *dāra* – *poszukiwać*, który był używany w dziedzinie religijnej na oznaczenie uczestnictwa w pobożnych obrzędach szukania Boga lub zabiegania o odpowiedź Boga w kulcie lub modlitwie osobistej. *Peszer midrasz* polega na tym, że autor utworu uciekając się do wymyślnych kombinacji, objaśnia tekst prorocki w taki sposób, by przemówił on do ludzi jemu współczesnych. *Midrasz hagadyczny* zajmuje się wyjaśnianiem tekstu *Pięcioksięgi* i innych pism Starego Testamentu, nie mających jednak charakteru prawniczego, przybiera postać komentarza, objaśniającego wiersz po wierszu, homilii lub też opowiadania, które powtarza treść tekstu pierwotnego, idealizując przedstawione w niej wydarzenia lub wzbogacając je elementami legendarnymi albo zaczerpniętymi z podań pozabiblijnych.

Zostały wyodrębnione prawa, które dzielą się ze względu na formę na: *prawa apodyktyczne* i *prawa kazuistyczne*. Ze względu na treść na *moralne* i *prawa kultowe*. Zbiorami praw są dekalogi, „Kodeks przymierza”, „Kodeks deuteronomiczny”, „Prawo świętości”, „Rytuał ofiar”; „Prawo czystości” i in.

Pisma historiograficzne Starego Testamentu to *Pięcioksiąg* opracowany na podstawie czterech źródeł, czyli „Dzieła jahwistycznego”, „Dzieła elohistycznego”, „Dzieła deuteronomicznego”, „Dzieła kapłańskiego”; *Deuteronomiczne dzieło historyczne*; *Księgi kronik*, *Księga Ezdrasza*, *Księga Nehemiasza*, *I Księga Machabejska* i *2 Księga Machabejska*, jednak żadne z tych pism nie jest dziełem historycznym w nowoczesnym rozumieniu, są jednak historyczne ze względu na przekazywane bogate i wiarygodne wiadomości o ludziach i wydarzeniach z przeszłości, które można rozpoznać poprzez dokładną analizę treści, wyrażonych przez autorów w różnych gatunkach literackich i ich ocenę w świetle wiadomości spoza ksiąg biblijnych, którymi nauka rozporządza dzięki odkryciom archeologicznym.

Autor podkreśla, że książka ta nie przedstawia wszystkich wiadomości z tej dziedziny, autor też nie rozpoznaje nowych gatunków literackich. Jednak stara się ująć w sposób całościowy zagadnienie. Myślę, że dzieło to wywoła dyskusje i spory na temat biblijnych gatunków literackich, zarówno wśród biblistów, jak i historyków literatury i teoretyków literatury. Przyczyni się też do próby wyodrębnienia nowych gatunków literackich w tej dziedzinie (literatura dostępna na ten temat jest zebrana w *Bibliografia bibliistyki polskiej 1945–1999*, t. 1–2, Poznań, 2002, zwłaszcza hasło gatunki literackie na s. 1582, poza tym autor odwołuje się do literatury na ten temat).

Renata Dulian